

زنان

در میزگرد بررسی تشکل‌های دانشجویی مطرح شد؛

انتقاد از فضای مردسالارانه حاکم بر تشکل‌های دانشجویی

علوم سیاسی دانشگاه تهران و از اتحادیه دفتر تحکیم وحدت، فرزانه جعفری دانشجوی کارشناسی علوم سیاسی دانشگاه تهران و از بسیج دانشجویی، فاطمه یوسفی دکترای عمومی دامپزشکی دانشگاه شیراز و از اتحادیه جنبش عدالتخواه دانشجویی، فاطمه سادات طباطبایی دانشجویی ارشد مطالعات زنان دانشگاه اصفهان و از اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان مستقل و فاطمه جام بزرگ دکترای عمومی داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران و از گروه‌های جهادی میهمان این میزگرد بودند. در ادامه این گفت‌وگو صریح و صمیمانه را می‌خوانید.

به مناسبت روز دانشجو به سراغ شش تن از اعضای سابق شورای مرکزی گروه‌های مختلفی از تشکل‌های دانشجویی رفتیم تا در خصوص نقش و جایگاه دختران در تشکل‌های دانشجویی و مشکلات آنان گفت‌وگویی داشته باشیم؛ محدثه نصیری رانی دانشجویی دکترای مطالعات زنان دانشگاه ادیان و مذاهب و از اتحادیه جامعه اسلامی دانشجویان، معصومه زورمند دانشجویی ارشد

سیده نرگس حسینی

دبیر گروه زنان

nhossein93@gmail.ir

کنند. ابتدا خانم‌ها در حوزه فرهنگی وارد شدند ولی اکنون می‌توانند در حوزه‌های تخصصی خود مانند رشته‌های پزشکی حضور فعال داشته باشند؛ هم اعتماد به نفس خوبی در خانم‌ها شکل گرفته که بتوانند در کنار آقایان حضور فعال داشته باشند - آن هم فعالیتی که صرفاً بحث تئوریک نیست و در عمل یک اتفاق مثبت رقم می‌خورد- و هم دید بهتری نسبت به جامعه پیدا می‌کنند؛ بحث‌هایی که فرد در دانشگاه آموزش دیده، بیرون از دانشگاه متفاوت می‌شود. به عنوان نمونه کسی که پزشک است، یک جور دیگر در رابطه با جامعه فکر می‌کند، بعد وارد فضایی می‌شود که می‌بیند مسائلی که از منظر سیستم سلامت به نظرش بدیهی می‌آمده، اصلاً رعایت نمی‌شود. یک نقد به برگزاری اردوهای مقطعی این است که افراد ممکن است آن قدر درگیرهای مختلف داشته باشند که در کل یکی دو بار بیشتر نتوانند این فضای اردوی جهادی را تجربه کنند ولی به نظر من همین حضور کم هم باعث می‌شود دید آن فرد در مورد فضای واقعی جامعه و مردمی که در دوران تحصیل با آنها مواجه نشده، تغییر کند و پس از فارغ‌التحصیلی در جایگاه خدمت‌رسانی به جامعه این نیازهای دیده نشده مردم را در نظر بگیرد.

بخصوص خانم‌ها اکنون در چه حیطه‌ای فعال هستند. شاید بگویید به آقایان خیلی بها داده می‌شود ولی من آقایانی را دیده‌ام که جریان تشکل به ایشان نقد داشته ولی آن آقا احساس می‌کرده داشته‌هایش به درد بچه‌های فعلی می‌خورد و همچنان با بچه‌ها ارتباط می‌گرفت. رهبری می‌گویند انقلابی‌گری به معنای بن بست‌شکنی است. مگر در این چهل و اندی سال که زن‌ها فعالیت می‌کردند، تمام آقایان موافق حضور خانم‌ها بودند؟ نه! خیلی از اینها آن قدر دغدغه‌هایان داشته که نتوانستند آرام بنشینند.

تشکلی می‌گوید کسی که آواز ابابیل را شنیده باشد، تا آخر عمر با چشمان باز می‌خواهد. شاید بچه‌های دانشجو در سال‌های ۷۸ و ۸۸ با آن فضای ملتهب آواز ابابیل را شنیدند و متوجه شدند که حضورشان در تشکل‌ها چقدر اهمیت دارد اما آنها نتوانستند این ضرورت را به نسل فعلی منتقل کنند.

جام بزرگ: فعالیت جهادی در فضای دانشجویی بخصوص در رابطه با خانم‌ها بحث جدیدتری است. یک زمانی کار جهادی در کار عمرانی خلاصه می‌شد. فضا کم‌کم به سمتی رفت که خانم‌ها هم بتوانند شرکت

تشکل‌ها بود. در شرایط مجازی تشکل‌ها خود را سرپا نگه داشتند اما به کیفیت فعالیت‌های آینده ضربه خورد. به نظر من کسانی که قائل به حضور ویتروینه خانم‌ها هم هستند، در فضای امروزی مجبورند به حضور آنان تن بدهند. زمانی که تجمع‌های دانشجویی با حضور دختران را می‌بینند آنها هم مجبورند به این حضور بها بدهند که اثربخش هم بوده است.

در مورد فعالیت خانم‌ها در حوزه سیاسی که اشاره شد متأسفانه این فعالیت‌ها بیشتر پشت صحنه است. فعالیت خانم‌ها در تشکل‌ها به اسم آقایان زده می‌شوند بخصوص در تشکل‌هایی که فضای مردسالارانه بیش‌تری دارند.

یوسفی: خلأ بزرگ فعالیت‌ها کم‌رنگ‌تر شدن حضور ادوار است. البته به صورت طبیعی هم پیش می‌آید؛ افراد درگیر ازدواج یا اشتغال می‌شوند و دیگر این فضا برایشان اولویت نیست. آقایان باز شرایط بهتری دارند ولی دخترانی که در زمان فعالیت تشکلیاتی خود در اوج بودند از فضای تشکل‌ها فاصله گرفته‌اند. به نظر من قبل از دانشجو، باید این دغدغه را در ادوار بیدار کنیم.

طباطبایی: به نظر من این طور نیست. یک نقد فوق‌العاده جدی به ادوار، بی‌مهری‌ها نسبت به خانم‌ها است. این بی‌مهری در رابطه با آقایان کم‌رنگ‌تر است اما گاهی تا سال‌ها به یکی از ادوار خانم مراجعه نمی‌کنند. آن خانم آن قدر از اتفاق‌های بعد از تشکل ناراحت است که رغبت نمی‌کند حتی جواب تلفن فعالان فعلی را بدهد. همین گلابه را بچه‌های دهه شصتی هم دارند که به اصطلاح گلوله فعالیت بودند و اگر نبودند، الان آقایان تشکلاتی هم نبودند. این مسأله در سطوحی مثل اتحادیه‌ها کم‌تر وجود دارد ولی در تشکل‌های دانشگاه‌های کوچک‌تر ضریب پیدا می‌کند. در جهادی‌ها هم این را کم‌تر دیدم.

یوسفی: من این بحث را می‌خواستم در یک پازل بگویم که خانم طباطبایی زودتر وارد نقد شدند. من همه بی‌مهری‌ها را قبول دارم اما توقع‌هایی هم از ادوار وجود دارد. به نظر من نباید منتظر باشند کسی دنبالش‌شان بیاید. وقتی برنامه‌ای برگزار می‌شود که در حیطه فعالیت و مطالعات آنهاست خودشان به سراغ بچه‌های تشکل بروند. حتی گاهی بچه‌های فعلی علاقه‌مندند که از ادوار دعوت کنند ولی نمی‌دانند که آنها

مانند بخش‌های فرهنگی یا حوزه زنان نیست. در سال‌های اخیر می‌بینیم که مسئول سیاسی خیلی از مجموعه‌ها خانم‌ها هستند و کنشگری بسیار خوبی هم دارند.

در نگاهی کلان‌تر، یکی از مسائل جدی جامعه ما نبود شایسته‌سالاری توأم با تسلط نگاه مردسالاری است که در تشکلات‌ها دانشجویی هم وجود داشته و به نظر الان هم کم‌تر نشده. شاید نقطه شروع حل این مسأله تشکلات‌ها دانشجویی باشد. آن زمان می‌توانیم امیدوار باشیم که به نقاط دیگر هم تسری پیدا کند.

جعفری: یک نمونه خوب از تأثیرگذاری دختران، تشکیل بسیج تهران است که با حضور خانم‌ها شکل گرفت. دوستان گفتند حضور خانم‌ها پیشرفت کرده؛ دلیل آن این است که دختران تلاش کردند که خودشان را ثابت کنند. دلیل دیگر هم این است که در دوران کرونا افراد بخصوص آقایان در کنار درس مشغول اشتغال شدند. در نتیجه خانم‌ها دارند وقت بیشتری برای تشکل می‌گذارند. در واقع آقایان حضور دارند اما کسی که محتوای کار را پیش می‌برد، خانم‌ها هستند.

به طور کلی مجازی شدن، آفتی برای

فعالیت دختران در تشکل‌های دانشجویی به چه صورت است؟ آیا این فعالیت‌ها رو به پیشرفت است؟ نگاه کلی شما چیست؟

نصیری: ما معتقد به سه بعد فردی، خانوادگی و اجتماعی در زندگی زن هستیم و یکی از اولین عرصه‌های حضور اجتماعی زنان تشکل‌های دانشجویی است که امکان تجربه و آزمون و خطا را می‌دهد. بنابراین در آینده حضور اجتماعی خانم‌ها بسیار مؤثر است. آسیب‌های احتمالی این فضا در مقابل نقاط قوت آن خیلی کم است و مطمئناً ناشی از اصل حضور نیست بلکه ناشی از ناآگاهی‌هاست. در رابطه با پیشرفت‌ها، حداقل در یک دهه اخیر، این فعالیت‌ها از نظر کمی و کیفی رو به رشد است. شاید نسل قبلی به لحاظ تعداد، بیشتر بودند ولی فکر می‌کنم در نسل جدید این حضور پررنگ‌تر است. فعالیت آنها بیش‌تر به رسمیت شناخته می‌شود و این به رسمیت شناخته شدن هم رو به پیشرفت است. هر چند که شاید هم‌چنان خلأهایی وجود داشته باشد.

زورمند: به نظر من کنشگری دختران در سطح دانشگاه، تغییری نکرده. در یک دهه اخیر همیشه دختران حضور پررنگی داشته‌اند. کنشگری داوطلبانه آقایان نسبت به قبل کمتر است که منجر به برجسته‌تر شدن حضور دختران می‌شود، البته این نظر من است. شاید آقایانی که فعالیت می‌کنند، چنین نظری نداشته باشند. واقعاً معتقدم که خانم‌ها از همان ۱۰ سال پیش و حتی قبل‌تر، هم توانمندی‌های خوبی داشتند که می‌شد روی آن حساب کرد.

یک تشکل دانشجویی، نمونه‌ای از یک مجموعه کنشگر اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و... است. در سطح مردم گروه‌هایی وجود دارند و بعد از دانشگاه هم احزاب و مجموعه‌های سیاسی هستند؛ فضای دانشجویی بینابین اینهاست. نه یک مجموعه مردمی است و نه یک مجموعه سیاسی با برجسب‌های خاص. تشکلات دانشجویی یک مبدأ قابل توجه برای تحولات مهم کشور است اما در کنار این مدل بینابین، ویژگی‌های خاص خودش را دارد و یک بستر ویژه برای رشد اجتماعی همه دانشجویان بویژه دختران است که باید به آن توجه کرد.

فعالیت دختران در تشکل‌های دانشجویی اکنون محدود به یک سری فعالیت خاص

جام بزرگ:

یک زمانی کار جهادی در کار عمرانی خلاصه می‌شد. فضا کم‌کم به سمتی رفت که خانم‌ها هم بتوانند شرکت کنند. ابتدا خانم‌ها در حوزه‌های فرهنگی وارد شدند ولی اکنون می‌توانند در حوزه‌های تخصصی خود مانند رشته‌های پزشکی حضور فعال داشته باشند

زورمند:

یکی از مسائل جدی جامعه ما نبود شایسته‌سالاری توأم با تسلط نگاه مردسالاری است که در تشکلات‌های دانشجویی هم وجود داشته و به نظر الان هم کم‌تر نشده. شاید نقطه‌ی شروع حل این مسأله تشکلات‌های دانشجویی باشد

دختران در فضای فعالیت‌های دانشجویی و پس از آن با چه مشکلاتی مواجهند؟

نصیری: یکی از مسائلی که به نظر همچنان وجود دارد ولی نسبت به گذشته کم‌رنگ‌تر شده، فضای مردسالار حاکم بر تشکلات بخصوص در دانشگاه‌های شهرستان، غیر مادر و جاهایی که فضای سنتی و قومیتی دارند است. این مسأله هم قدرت عمل را می‌گیرد و هم اعتماد به نفس آن را و نسبت به مسئولان داخل یا خارج دانشگاه هم وجود دارد؛ برای آنها معنی ندارد که دخترها در بحث سیاسی نظر بدهند.

یک مسأله دیگر که در دوران خودمان حس می‌کردم و الان نمی‌دانم دقیقاً چقدر وجود دارد این است که گاهی تلاش زیاد خانم‌ها برای فعالیت خودنمایی تلقی می‌شود و این فقط در مورد دختران صادق است.

نکته دیگر بحث مردواره شدن برخی خانم‌ها در فضای تشکلات است. تشکلات مثل سایر ارگان‌ها، چاره‌ای برای این موضوع نیندیشیده‌اند که چطور می‌توان حضور